

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1902

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1119

Kitap Adı : İnan İslâm Devriminin Lideri Humeynî'nin Sünniliğe Bakışı
Book Title : Khomeini's View of Sunnism as the Leader of the Iranian
Islamic Revolution

ISBN : 978-625-8724-75-2

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724752

Yazar | Author: Mustafa Yüce | orcid.org/0000-0002-4535-4043

Kurum | Institution: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

ROR ID: ror.org/0468j1635

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 392 (xvi+376)

Yayın Tarihi | Publication Date: Nisan | April 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAX - İslam | Islam

BISAC: REL037000 - Din / İslam / Genel | Religion / Islam / General

THEMA: QRAX - İslam | Islam

LC Classification: BP173.7 - Sünnî-Şii ilişkileri | Sunni-Shi'a relations

DEWEY: 297.8 - İslam mezhepleri | Islamic sects

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 12.144 - İlahiyat ve din çalışmaları | Theology & Religious
Studies

WoS Citation Topics Micro: 12.144.522 - İslam çalışmaları | Islamic Studies

Scopus Subject Areas: 1203 - Din Çalışmaları | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Yüce, Mustafa. *İnan İslâm Devriminin Lideri Humeynî'nin Sünniliğe Bakışı*. FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

**İran İslâm Devriminin Lideri
Humeynî'nin
Sünnîliğe Bakışı**

Mustafa YÜCE

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Dr. Mustafa YÜCE

Aslen Trabzon'un Çaykara ilçesinden olan Mustafa Yüce, 1991 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2014 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2016 yılında aynı fakültede İslam Mezhepleri Tarihi alanında Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisansını 2018 yılında, doktora eğitimini ise 2025 yılında tamamladı. Yüksek lisans tezini *Şehristânî'nin el-Milel ve'n-Nihal Adlı Eserine Göre Şîa ve Görüşleri*, doktora tezini ise *Âyetullah Humeynî'nin Sünniliğe Bakışı* başlığıyla hazırladı. Hâlen Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde görev yapmakta olan Yüce, çalışmalarını İslam Mezhepleri Tarihi alanında sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Dr. Mustafa Yüce, originally from the Çaykara district of Trabzon, was born in Istanbul in 1991. He completed his primary, secondary, and high school education in Istanbul. He graduated from the Faculty of Theology at Recep Tayyip Erdoğan University in 2014. In 2016, he was appointed as a Research Assistant in the field of History of Islamic Sects at the same faculty. He completed his master's degree in 2018 and his doctoral studies in 2025 at the Department of Basic Islamic Sciences, Graduate School of Education, Recep Tayyip Erdoğan University. He wrote his master's thesis on *Shia And It's Opinions According To Al-Shahrîstânî's Book Called Al-Mîlal Wa-Al-Nihal* and his doctoral dissertation on *Ayatollah Khomeinî's Perspective On Sunnism*. Dr. Yüce currently serves at the Faculty of Theology of Recep Tayyip Erdoğan University and continues his academic studies in the field of History of Islamic Sects. He is married and has two children.

Kitap Hakkında

İran İslâm Devriminin Lideri Humeynî'nin Sünniliğe Bakışı

Bu çalışmada Humeynî'nin Sünniliğe bakışı, onun eserleri, fetvaları ve söylemleri temelinde incelenmektedir. Bu bağlamda Humeynî'nin Sünniliğe yönelik yaklaşımını yansıtan temel meseleler ele alınırken öncelikle Şîî mezhebinde tarihsel süreç içerisinde bu konulara nasıl yaklaşıldığı analiz edilmiştir. Böylece Humeynî'nin görüşlerinin klasik Şîî ulemânın söylemiyle ne derece örtüştüğü veya onlardan ne ölçüde farklılaştığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Mezhepler arası ilişkiler, İslâm dünyasının tarih boyunca önemli bir tartışma alanı olmuştur. Özellikle Sünnî-Şîî ayrışması, siyasi, itikadî ve amelî yönleriyle ele alınması gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Humeynî'nin Sünnilik karşısında geliştirdiği siyasi, itikadî ve amelî tutumlar araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, Humeynî'nin Sünnilik karşısında nasıl bir konum aldığı ve onun İslâm birliği söyleminin ne derece gerçekçi olduğu gibi sorulara yanıt vermektir. Bu doğrultuda Humeynî'nin Sünnilik hakkındaki görüşleri bütüncül bir şekilde objektif olarak ele alınmış ve analiz edilmiştir. Bu bağlamda Humeynî'nin dışa dönük ve içeriye dönük mesajları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, farklı söylemler arasındaki ilişkiler analiz edilerek onun benimsediği görüş tespit edilmeye çalışılmıştır. Literatürde Humeynî'nin siyasi yönü üzerine pek çok çalışma bulunmasına karşın onun dinî söylemlerinin, Sünnilik bağlamındaki düşüncelerinin ve özellikle İslâm birliği söyleminin ayrıntılı bir incelemeye tâbi tutulduğu çalışmalar sınırlıdır. Bu araştırma, doğrudan Humeynî'nin kendi eserlerinden hareketle birincil kaynaklara dayalı bir çözümleme sunarak alandaki eksikliği gidermeyi hedeflemektedir. Araştırmada Humeynî'nin Sünnilik hakkındaki görüşleri siyaset, itikad ve ibadet bağlamında ele alınmaktadır. Humeynî'nin Sünnilikle doğrudan veya dolaylı olarak ilişki kurmadığı meseleler araştırmaya dahil edilmemiştir. Siyaset bağlamında imâmet anlayışı, İslâm birliği söylemi ve ötekine bakış gibi konular incelenmiştir. Humeynî'nin, Sünnilik karşısında Şîîliği nasıl konumlandığı, Sünnî toplulukları hangi çerçevede ele aldığı ve İslâm birliği söylemini ne şekilde yorumladığı analiz edilmiştir. İtikad açısından, iman ve İslâm, şirk, *bedâ*, şefaet ve *takıyye* gibi temel konular üzerinden Humeynî'nin Sünniliğe yönelik yaklaşımı incelenmiştir. Bu doğrul-

tuda onun Sünnîleri itikad açısından hangi noktalarda eleştirdiği analiz edilmiştir. İbadet bağlamında ise Humeynî'nin abdest, namaz, zekât, nikâh, Sünnî mahkemeleri ve fikhî mezhepler gibi konular hakkındaki değerlendirmeleri incelenmiş, Sünnî uygulamalara yönelik bakışı ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, Humeynî'nin Sünnîliği itikadî anlamda sorunlu bir yapı olarak gördüğünü ancak siyasi düzlemde İslâm birliği söylemi üzerinden bir denge politikası yürüttüğünü göstermektedir. Humeynî'nin İslâm birliği anlayışının, aslında Şîî temelli bir liderlik modeli sunduğu ve Sünnî toplulukların bu modele uyum sağlamanın hedeflendiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak Humeynî'nin Sünnîliğe yönelik eleştirilerinin altında geleneksel Şîî teolojisinin temel kavramları kadar, modern dönem İran siyasetinin mezhep eksenli yaklaşımlarının da etkili olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın, mezhepler arası ilişkileri akademik bir perspektiften değerlendirme ve modern Şîî düşüncesinin Sünnîliğe bakışını analiz etme açısından alana katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslam Mezhepleri Tarihi; Humeynî; Sünnilik; Şîîlik; İslâm Birliği

About the Book

Khomeini's View of Sunnism

As the Leader of the Iranian Islamic Revolution

This study examines Khomeini's perspective on Sunnism based on his works, fatwas, and discourses. In this context, while addressing the fundamental issues reflecting Khomeini's approach to Sunnism, the historical development of these topics within the Shiite sect is first analyzed. This approach seeks to determine the extent to which Khomeini's views align with or diverge from the discourse of classical Shiite scholars. Inter-sectarian relations have been a significant area of debate throughout the history of the Islamic world. In particular, the Sunni-Shiite division stands out as a topic that must be addressed from political, theological and practical perspectives. Within this framework, Khomeini's political, theological and practical attitudes toward Sunnism constitute the central problem of this study. The research aims to answer questions such as how Khomeini positioned himself in relation to Sunnism and to what extent his discourse on Islamic unity was realistic. Accordingly, Khomeini's views on Sunnism have been examined and analyzed comprehensively and objectively. His external and internal messages have been scrutinized in detail, and the relationships between different discourses have been analyzed to determine his adopted stance. Although numerous studies focus on Khomeini's political aspects, there is a limited number of works that specifically examine his religious discourse, his thoughts on Sunnism, and more specifically, his rhetoric on Islamic unity. This study aims to fill this gap by offering an analysis based on primary sources, directly utilizing Khomeini's own works. The research addresses Khomeini's views on Sunnism within the contexts of faith, worship, and politics. Matters in which Khomeini did not establish a direct or indirect relationship with Sunnism have been excluded from the study. Within the political context, issues such as his conception of the imamate, his discourse on Islamic unity, and his view of the "other" have been examined. In this respect, the study analyzes how Khomeini positioned Shiism in relation to Sunnism, within what framework he approached Sunni communities, and how he interpreted the discourse on Islamic unity. From a theological perspective, Khomeini's approach to Sunnism has been examined through

such fundamental themes as faith and Islam, shirk, bada', intercession, and taqiyya. Accordingly, the study analyzes the points at which he criticized Sunnis in doctrinal terms. In the context of worship, Khomeini's evaluations regarding issues such as ablution, prayer, almsgiving, marriage, Sunni courts, and legal schools have also been examined, thereby revealing his perspective on Sunni religious practices. The findings suggest that Khomeini perceived Sunnism as theologically problematic but pursued a balancing policy through his discourse on Islamic unity at the political level. It has been concluded that Khomeini's understanding of Islamic unity essentially presents a Shiite-centered leadership model, aiming for Sunni communities to conform to this model. Ultimately, the study determines that Khomeini's critiques of Sunnism were influenced not only by the fundamental concepts of traditional Shiite theology but also by the sectarian-based approaches of modern Iranian politics. This study is expected to contribute to the field by evaluating inter-sectarian relations from an academic perspective and analyzing the modern Shiite perspective on Sunnism.

Keywords: History of Islamic Sects, Khomeini, Sunnism, Shi'ism, Islamic Unity.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	xi
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Konusu, Amacı, Önemi ve Kapsamı	1
B. Araştırmanın Yöntemi	6
C. Araştırmanın Kaynakları	15
C.1. Şii-İmâmî Kaynaklar	15
C.2. Humeynî'nin Eserleri	19
C.2.1 Müderrislik Yılları	20
C.2.2. Beyaz Devrim ve Sürgün Yılları	27
C.2.3. İran İslâm Devrimi ve Sonrası	30
C.3. Çağdaş Araştırmalar	32
D. Âyetullah Humeynî'nin Hayatı ve İlmî Kişiliği	41
1. DİN ve SİYASET BAĞLAMINDA HUMEYNÎ'NİN SÜNNİLİĞE	
BAKIŞI	57
1.1. İmâmet	60
1.2. Ötekine Bakışın Arka Planı Olarak İmâmet Algısı	72
1.2.1. Sahâbe	76
1.2.2. Nâsıbî	87
1.2.3. Müstaz'af	92
1.2.4. İlk İslâm Devletlerine Bakış	102
1.2.5. Günümüz Sünnî Devletlere Bakış	120
1.3. İslâm Birliği ve Vahdet	129
1.3.1. İslâm Kardeşliği Söylemleri	135
1.3.2. Sünnîleri Ötekileştirme	139
1.3.3. Kurumsal Takrib Faaliyetleri	144
1.4. Velâyet-i Fakih ve Etkileri	150
1.4.1. Devrim İhracı	158
1.4.2. Şii Hilali	168
2. İTİKAD BAĞLAMINDA HUMEYNÎ'NİN SÜNNİLİĞE BAKIŞI	173
2.1. İman ve İslâm	174
2.2. Şirk	182
2.3. Bedâ	189

2.4. Nübüvvet	199
2.4.1. Kur'an	200
2.4.2. Hadis	206
2.5. Meâd	212
2.5.1. Ric'at	213
2.5.2. Şefaât	217
2.6. Takıyye	223
2.7. Teberrî ve Tevellî	235
2.8. Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker	241
3. İBADET BAĞLAMINDA HUMEYNÎ'NİN SÜNNİLİĞE	
BAKIŞI	247
3.1. Abdest	250
3.2. Namaz	254
3.2.1. Sünnîlerle Namaz ve Sünnî İmâma Tâbi Olma	254
3.2.2. Secde	261
3.2.3. Cuma Namazı	268
3.3. Zekât	277
3.4. Hac	285
3.5. Nikâh	292
3.5.1. Sünnîlerle Nikâh	293
3.5.2. Müt'a	300
3.6. Cihad	304
3.7. Vakıf	312
3.8. Sünnî Fakihler ve Fıkhî Mezhepler	315
3.8.1. Sünnî Fakihlere Bakış	316
3.8.2. Sünnî Dört Mezhep Hakkında Değerlendirme	327
3.8.3. İctihad ve Ölmüş Müctehidi Taklid	334
4. SONUÇ	339
KAYNAKÇA	349
DİZİN	369

ÖN SÖZ

1979 İnan İslâm Devrimi, 20. yüzyılda Ortadoğu'nun siyasi ve fikrî yapısını etkileyen başlıca hadiseler arasında yer almaktadır. Bu devrimle birlikte İnan İslâm Cumhuriyeti kurulmuş, bu sürecin öncü ismi olan Âyetullah Humeynî de çağdaş İslâm dünyasının en çok tartışılan şahsiyetlerinden biri hâline gelmiştir. Bu sebeple Humeynî hakkında yapılan araştırmaların büyük kısmı onun devrimci yönü, siyasi düşüncesi ve kurduğu yönetim modelinin mahiyeti etrafında şekillenmiştir. Bununla birlikte Humeynî'nin klasik Şii ilim geleneği içinde yetişmiş bir din âlimi olması, onun mezhebî ve itikadî yaklaşımını da müstaktil biçimde ele almayı gerekli kılmaktadır.

Humeynî'nin Sünniliğe bakışı bu çerçevede özel bir dikkat gerektirmektedir. Zira o, bir taraftan klasik İmâmiyye düşüncesinin temel kabullerini koruyan bir isim olarak öne çıkmış, öte taraftan İslâm birliği ve vahdet söylemi etrafında mezhepler arası ilişkilere yeni bir üslup kazandırmaya çalışmıştır. Bu durum Humeynî'nin Sünniliğe yaklaşımını, klasik Sünnî-Şii polemiklerinin devamı olarak görmenin ötesinde, modern dönemde dinî söylemin siyasi şartlar içinde nasıl yeniden biçimlendiğini gösteren önemli bir örnek hâline getirmektedir. Elinizdeki bu kitap, Humeynî'nin Sünnilik hakkındaki görüşlerini eserleri, fetvaları, beyanları ve siyasi söylemleri üzerinden inceleyerek bu alandaki bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

İslâm düşünce tarihinde mezhepler arası ilişkiler, teorik tartışmaların yanı sıra toplumsal ve siyasi yönelişleri de belirleyen temel alanlardan biri olmuştur. Sünnilik ile Şiilik arasındaki tarihi süreç, birçok dönemde farklı biçimlerde ortaya çıkmış, kimi zaman itikadî ayrışmalar, kimi zaman siyasi rekabetler, kimi zaman da birlik ve yakınlaşma arayışları üzerinden yeniden şekillenmiştir. Humeynî'nin dinî ve siyasi şahsiyeti, onun bu tarihsel miras içindeki yerini açıklamayı gerekli kılmaktadır.

Özellikle Şîlîği Sünnîlik karşısında nasıl konumlandığı, Sünnîlere yönelik eleştirilerini hangi kavramsal zemin üzerine kurduğu ve İslâm birliği düşüncesine nasıl bir içerik kazandırdığı, bu çalışmanın temel soruları arasında bulunmaktadır.

Bu kitapta Humeynî'nin Sünnîliğe yaklaşımı siyaset, itikad ve ibadet eksenlerinde ele alınmıştır. Böylece onun mezhebî bakışının teorik bir söylemden ibaret kalmadığı, siyasi tasavvurlarına, kelâmî tercihlerine ve fikhî değerlendirmelerine yansıyan çok katmanlı bir yapı taşıdığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde din siyaset ilişkisi bağlamında Humeynî'nin Sünnîliğe ve Sünnîlere yönelik yaklaşımını yansıtan siyasi meseleler incelenmiştir. Bu bölümde özellikle birlik söylemi, ümmet tasavvuru, devrim sonrasındaki siyasi dilin mezhebî boyutları ve Sünnî topluluklara dair değerlendirmeleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde iman ve İslâm ilişkisi, şirk, bedâ, şefaât ve takyye gibi temel itikadî meseleler merkeze alınarak Humeynî'nin bu konulardaki görüşleri tahlil edilmiştir. Bu suretle onun klasik İmâmî düşünceyle irtibatı, Sünnî yaklaşımlara yönelttiği eleştiriler ve mezhebî sınırları belirleme biçimi daha açık şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son bölümde ise abdest, namaz, zekât, nikâh, Sünnî mahkemelerde yargılanma ve fikhî mezheplerle ilişki gibi amelî ve hukukî meseleler üzerinden Humeynî'nin Sünnîliğe bakışı değerlendirilmiştir. Böylelikle çalışma, onun Sünnîlik karşısındaki tutumunu siyasi, itikadî ve amelî boyutlarıyla birlikte ele alan bütüncül bir çerçeve sunmayı hedeflemiştir.

Bu kitabın ortaya çıkış sürecinde katkılarını, desteklerini ve ilmî rehberliklerini esirgemeyen pek çok kıymetli hocam ve dostum olmuştur. Her şeyden önce konunun belirlenmesinden çalışmanın şekillenmesine kadar her aşamada yol gösterici olan, ilmî birikimiyle bu çalışmanın olgunlaşmasında büyük pay sahibi bulunan danışman hocam Prof. Dr. Ahmet İshak DEMİR'e en içten teşekkürlerimi arz ederim. Çalışmanın ha-

zırlanma sürecinde katkılarıyla bana büyük destek veren Dr. Öğr. Üyesi Ümit ERKAN hocama içten teşekkür ederim. Metni dikkatle okuyarak eksiklerin giderilmesine ve ilmî çerçevenin güçlenmesine önemli katkılar sunan Prof. Dr. Süleyman TURAN hocama gönülden müteşekkirim. Görüş ve tavsiyeleriyle çalışmanın ilmî niteliğine ve metodolojik bütünlüğüne kıymetli katkılar sağlayan Prof. Dr. Cemil HAKYEMEZ ve Prof. Dr. Hanifi ŞAHİN hocalarıma da samimi teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eleştiri ve yönlendirmeleriyle bu çalışmaya katkı veren Doç. Dr. Ersin ÇELİK ve Öğr. Gör. Dr. Vehbi CANSIZ hocalarıma, değerlendirmeleriyle metnin gelişmesine destek olan Doç. Dr. İlyas YILDIRIM, Dr. Öğr. Üyesi Abdulrahman ACER ve Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜMÜŞ hocalarıma da teşekkür borçluyum. Hayatımın her safhasında yanımda olan aileme ve bu çalışmanın hazırlanışı boyunca sabrı, desteği ve fedakârlığıyla en büyük güç kaynağım olan kıymetli eşim Hatice Esmâ YÜCE'ye hususi olarak şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmanın, Humeynî'nin mezhebî düşüncesi ile Sünnîlik tasavvurunu anlamaya katkı sağlamasını, ayrıca Sünnî-Şîî ilişkilerinin tarihsel ve fikrî boyutlarına dair yapılacak yeni araştırmalar için mütevazı da olsa bir zemin teşkil etmesini temenni ediyorum.

Mustafa YÜCE
RİZE/2026

KISALTMALAR

bk.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
ed.	: Editör
Hz.	: Hazreti
öl.	: Ölüm tarihi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
trc.	: Tercüme eden
vb.	: Ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi
vd.	: Ve diğerleri